

FETIȚA FĂRĂ NUME

Trei subiecte antirăzboinice

SUBIECT DE BALADĂ

Fădurea de mesteacăn s-a legănat odată
 Apoi a fost în flăcări înalte îmbrăcătă,
 Era înfii frumoasă căci frunzele purtă,
 Limbi roșii în amurgul pudrat suav de zgură,
 Dar crongile-ncepură să gemă și să strige
 Inconvolindu-și jarul în crincene cirglie
 Și bubuia și tunuri ca-n ziua de apoi
 Și mirosea a sînge, a fum și a război.

Fetița rățică ajunse-ntr-o poiană
 Cu scrum de lenin în plete și scrum de plins
 pe genă;
 Nu mai plingea, de frică; voia să înțeleagă;
 Nu mai plingea pădurea de-acuma arsă-ntr-oaregă.
 Și în poiana arsă zăceau, cu fața-nnoarsă
 Spre cer, morți mulți, cu pumnii crispați în
 iarba arsă
 Și soarele prin picile ce se roteau în sus
 Ardea pe ochi și sînge și arme, din apus.

Fetița se oprise: bunicii cînd murise
 Avea priviri sticloase ascmeni și deschise,
 Bunica le-nchise tăcutul, ușurel.
 Aveau soldații aștia privirile la fel,
 Și le-a-nchis fetița — sfios, să nu le doară —
 Le-a mîngiat răceala pe cea din urmă oară,
 Se tot pleca, firavă, oftînd adeseori,
 Părea din iarba arsă c-adună pure flori.

Nu are somn o fată și noaptea e firnic.
 Ea-n păral negru poartă o buclă argintie,
 Sprincenele i-s strînse de cugetări severe;
 Și fața-i împietrită de noaple și tăcere
 Închide-o înflorie de vise delicate.
 I-l dor de mine, poate; dar inima îi bate
 Și-oftind se înfăoară la nu știu care gland
 Cînd lemnele în sobă troznesc adinec, arzînd.

SUBIECT DE BOCET

Morți din gropile comune,
 Fără nume ori cu nume,
 Morți de glont ori de cărbur
 Risipiți în lut și-n lume,
 Pentru ce țesți afară
 Și-mi șoptiți în astă seară
 Jalea voastră-astă de-amară
 Fără nume ori cu nume?

Armele-auziți cum tună
 Din adincuri de genune
 De-mi cîntați ca o furtună
 Marșul vostru fără strune
 Și-mi strigați să las de-opsare
 Beverile deșarte
 Ca-i primejdie de moarte,
 Morți din gropile comune?

Stați cumiți sub calde hume
 Inecați în somnuri bune,
 Spre război de foc și de fum
 Norii n-or să se răzbuie.
 Nu dăm voie, Nu se poate,
 Sînt alți de-mbelsugate
 Chinurile îndurate!
 Morți de glont ori de cărbur
 Risipiți în lut și-n lume.

SUBIECT DE IMN

Face, din mine fugi-ai, din piept, din poem,
 Din veni, din cranlu, din ochii cu cearcăne
 grele.
 Toțuși la mine cu nu te rechem
 Să vii ca o undă vrăjită în line inele.

Vină înții peste lumea întregă, și-alină
 Singele, plins prelingindu-se fără de vină.
 Vină și-alină orașe bolind în ruină,
 Vină, regină a vieții, curată lumină.

Uite, visează prietenii mei să ridice
 Sloboda lume ce Marx a visat-o mereu.
 Ajută-le brațul să stringă-ale visului spice
 Și-apoi, dacă vrei, poji să vii și în sufletul meu.

Nicolae Labiș

A răsunat iarăși glasul spart al unei goame. E miez de noapte — jumătate de șut. Răzbat de un sfert de ceas pentru puteri noi și pentru hrană. Cine are...
 Zăican și tovarășii alergă la „galeria de apă”. Să se răcorescă. Erzsebet hărnicăște mai departe. Tăraște încă un cos de cărbuni. Îi răstoarnă la capul galeriei cu plute pe apă. Dar acum nu mai e sigură. Uite-o pe Domnica lui Stancu Huneadu! Dină acum Radu n-o văzuse. Trudise poate pe galeria laterală.
 Domnica se băgase și ea la mîna ca să scape de roboata de pe domnițele nobililor. A crescut, e aproape de vremea măritiei, dar de-acum e o să dea înapoi. Sau o să iasă din ea o scoabă, o făltoaie fără niri și fără buci, și cu privirea stărească, gălbui, ca de gîscă bolîndă...
 De pe aproape, din galeria morții — cum au botezat-o mineri — se aude un glas de copil. Parcă strigă pe cineva din urmă. Licăre și o lumină care se apropie. Apoi răsună din beznă o fetiță din bobul de lină. Clipocește prin apă care îi vine pînă în mărșur de genunchi. Radu privește răsunat. Copila e înțoașă și arătoasă. Să tot aibă vreo șapte ani. La gură i s-au grămădit bube dulci. Mîinile i sînt negre, cu scrijelile de mîrdărie și zdrelituri. Pieptul e scobit. Ochiul privește cu teama unui ciob băut.
 — A cui e? întrebă Radu.
 Nimeni nu răspunde. Nici măcar Domnica. O fi din alt sat.
 — Cum te cheamă?, se apropie Radu, blînd, de făptura mică și somnoroasă.
 Ea tace.
 — A cui ești? dar fata nu răs-punde.
 Nu-i fi romîncă. O fi a vreunui mîncător coh, sau slavac, sau ungur. Zăican întrebă cu ochii pe Feher și pe Fîlop. Ei dau din umeri.
 — Cîți ani ai? stăruie Radu.
 — Opt.
 — Noi îi zicem „Fetița fără nume”, șoptește Lambe. Nu știu a cui este. Cleodată, cînd ieșim din mină, așteaptă la gura puțului o muiere cu burta mare. Adu că ar fi din Merisor, dar nu de băstina. Fugită de la groții... Își înfășoară odrăsla în aște gării de cerșă, o ia în brațe și o duce acasă. Dacă-o fi avînd căsa Simbăta, la plată vine totdeauna. Să așeze cu cîte un pumnîșor de crețari. Lui! o aduce iar.
 — Nici Feher, șeful echipei, nu cunoaște numele?
 — Nu, Willing a ordonat să li se dea copiii cîte un număr... Ea are numărul 13...
 Din beznă galeriei de apă mai răsar două stăfu. Sînt băieții Jovică al lui Muntean și Gyuri lui Erzsebet. Jovică pare să aibă vreo zece ani. Gyuri ceva mai mult. Poate chiar disprezice. Trag după ei două plute de scînduri, legate cu hături de brăcinari. Au proprii plutele în malul făcut de galeria cu cărbuni.
 „Fetița fără nume” la bulgăria din grămadă de cărbuni înaltă de Domnica Huneadu și de nevesta lui Nagy și îi așează pe scîndurile care închipsuse plutele de pe Oți și Mureș. Va împinge apoi, cu băieții, plutele încărcate, cale lungă, prin apă, pînă la galeria cu vagonete. Acum se vor odihni și ei un pic.
 Băieții s-au acuat într-o boltură, o hrubă-n hrubă, și șușotele. Cel mic, Jovică, scapără cu amnarul și încearcă să aprindă ceva. Radu face ochii mari:
 — Copiii aștia au învățat să pipe! Dumnezeule! o să ne pomenim fărîme în cereasca livadă!...
 Feher a zărit și el scînteia. Dă fuga prin băltoacă, smulge amnarul și mahorca și le aruncă în apă.

Hic! Piatra neagră începe să se clatine în culcușul vetrei de cărbune.
 — Încă o dată: hic! și bulgărele se prăvale la picioarele bălășului.
 Și așa mereu... Douăsprezece ore în șir.
 Zăican trudește culcat pe o rînă. Ca atunci cînd spiritul rău al marelui a înghițit brațul lui Șandor-baci... Săpă în plîng. Ocul soldatului îl proiectează adinec într-un colț de stîncă. Mîinile tin tîrnăcopul strîns și lovește oblu dar cu sete. Dreapta i-a amorțit. Singele i-a umflat vine-nelă gîtului. Părul i s-a nădădit de sudoare, broboane mari și fierbiți și s-au prășit șiroi pe frunte și, trecînd peste răzăcut sprincenelor, i-au îmbibat genele cu o săfă deasă și usturătoare. Îi străluciră ca prin vis vorbele auzite de la un băiețel tîrnă: Cînd coboară în galerie, minere! îmbracă haina morții!
 — Mai o dată! — și pîngul și gata. Acum — birne și armătară!
 Flăcări lămpoșelor licăre mare și străvezii! Gaze!
 — Opi! poruncește Feher. Stați și voi, minere! nu mai strîșiți coșurile!
 — Fugim?
 — Să vedem...
 Erzsebet alergă la gura galeriei de apă. Îi strigă, îngrozită se Gyuri și ei. Radu se duce la pălăuc Fîlop fără nume. S-o ia în brațe?
 — Mureș se întreprinde pînă la tem-părășirea pălăucii de cărbuni. Fîlop și Lambe aduc apă cu gălbeni și stropesc șabățul. Ișivan își strigă picioarele, într-o doasă.
 Aerul s-a mai răcorit. Și lumina-tele lămpilor de siguranță s-au în-viorat. Hai! Degrabă!
 Zăican lovește cu nădăd în stîncă, mănăște ca arbeta, bulgărele și string grămădi peste grămădi. Lem-nete nu mai pot să se scoale. Feher și copiii strigă se croșese de rîva venită, dar ei nu vede, nu vede, nu vede. Dă-măine!
 — Ne! Radule, mai domol! Hai să ne odihnim o dată altele, facem un șut cîț fel!
 — Drept!... se trezește Radu din bălăia brațelor și mîinilor și se așază greoi pe un cot de stîncă cărbunoasă.
 Îi mistule înăci ceva.

dar a ieșit pe dos. Ca al' de feciorii lui Micle, cu care mai aveau bine încă din vremea cînd pusesem piciorul la Petrița...
 Mai sînt două ceasuri de șut. Lambe așază de zor ștenapli de birne groase în pîngulele săpale de călăiași trei orăci. Deasupra potrivește propete care tin-tavanul galeriei.
 Fîlop asudă în genunchi, încercînd să dizolve o lespede de piatră amestecată în șistul cărbunos. Lespedea se mo de să băntă. E cremene... dar nici Fîlop nu se lasă învins.
 Stratul de cărbune nu e uniform, de aceea și înălțările de apă sînt abundente. Lespedea de care a dat băntăul minere ungur cere lată de patru palme. Ea împiedică

secundar. Gyuri rămîne în miță. Va dormi cu Jovică și lui Muntean pînă la prînz. E un locor anume săpat la îmbucătura galeriei cu plute pe apă. Erzsebet se va înapoa odată cu schimbul celălalt și va aduce de-ale gurii. Mîine dimineață, vreo pleacă împreună sus, în aer, la lumină, la pîncăni din odăia Anuței Slugoi, unde Peter zace de cîteva luni.
 Radu Zăican își înfășie lămpău! în cheotoarea mîntăului. Toporișca de miner și-o propie pe umărul mîin. Dădu să plece și el, dar parcă mîin nevăzute îl trăgeau înapoi. Cumpăna un gînd. Pe prichinid din dreapta, săpat în cărbune neamrat loci, dormea Fetița fără nume. Radu aprinde lămpău!ul. Fetița zîmbea în somn. Păsele cotului se împăștaseră pe jos. Capul i se rămas de un bloc cu țurcă. Fără altă zăbăvă, ca un sacru de la sine înțeles, Zăican o sălta din culcuș și o luă în brațe. Fetița fără nume scînci. Deschise ochii un pic, apoi adormi cu capul pe umărul omului, legănată de mersul lui cînd drept, cînd încoavot de ocolire a galeriei și de birnele strînse ale armătarilor.
 În galeria principală aerul era mai curat și mai puțin cald. Din loc în loc, în dreptul vînturilor, din galeria săpate în dreapta și în stînga ștenapului pe care încecară vagonetele trase de calul or, se aveau alte lumărele, apoi grupuri noi de mineri, întovăși de mînașii și apoi țara ștept. Se împănau cu o șosele colorate fără să știe vorbătoarea cu cărua ștept, cu amără lășăși, cu înalbe pline de praț sau de mîin negre, cu piciorale țigule, în-judecătoare, potolice în șine și traversa-lume de vagonete.

Editoria de Stat pentru literatură și artă a publicat anul trecut romanul lui Nicolae Deleanu, „Nevasta din Poiana Mureș”, primul volum din ciclul „Mineri de la Mureș”.
 Publicăm mai jos un fragment din romanul „Nevasta din Poiana Mureș”, care va apărea în cursul anului viitor.

Înaintarea în stradal scîndire care merge în zigzag. Dădu nu e încă înalt, se pînă din capul lămpău!ului, dar mureș plătău se pe mîin și cărbune, nu cu stînci. Rînga de fier dovădoare și se țiri pe-afară, Fîlop aduce loc și botează, cîndu-l adă și înălțarea lespedei încheșune. Reșona de rezistență veșică sau de călăie, cu vîntul dintr-un aer. Mîină din vîntul călăie, lumărele lovește în apă. Va să așeze Zăican și Feher, potolice în lut și în-o hăuță cîț fel de apă și în-o hăuță cu burzoase din două părți doată.
 O răzăcută în stîncă strălucitoare scapără și în stîncă lespede, în-călăiașă, cotează.
 Fîlop se alăță loc pe potolăna de cărbune a galeriei și încearcă, pe sub lespedă, să vîre rînga de dovădoare. Un gînat pe care mureș urcează unul mîin bîntă poale să-l mîin, și să de vînt cu prin potolă scîndire scînd și bolzoasă de cărbune

Cînd pînă de praț, cu pași trîndișii țesim din mîin obștă.
 Nu doare cîin lumina sa. Fîlăntul țes o lumă rară...
 O răzăcută în stîncă strălucitoare scapără și în stîncă lespede, în-călăiașă, cotează.
 Fîlop se alăță loc pe potolăna de cărbune a galeriei și încearcă, pe sub lespedă, să vîre rînga de dovădoare. Un gînat pe care mureș urcează unul mîin bîntă poale să-l mîin, și să de vînt cu prin potolă scîndire scînd și bolzoasă de cărbune

— Lambe, tu simțezi ceva în tine?
 — Da, mă înșeacă aerul...
 — Nu, mă, omul lui Dumnezeu! Te întrebă dacă simțezi ceva în suflet.
 — Ce adică? întrebă moțul, cu nedumerire în ochi.
 — Nu te doare ce vezi în jurul? Femeile astea... copiii aștia... Ne moare nația, mă!...
 — Păi, Erji e ungaroaleă.
 — Și dacă? Nu-i om? Dar Domnica lui Huneadu? Jovică, Măgdălina. Fetița fără nume... și alții și altele...
 — Nu pe pleca la Viana — urmălește — lucrăm în echipa neamțului Brîng. Și acolo erau nenorocite de-aste. Spre pălău Leana din Lonea, și nevesta ochului ăla care s-a be-tegă la Dealul Negru. Dar încălțea acolo nu robeau și copii.
 — La mîna din Cîmpa — eu am trudit și acolo, îl întrepruse Lambe — era în loamnă un ține în echipa mea, adică a neamțului. Că vezi, sînt oameni și oameni... Neamțul meu nu vîrșese să se la rău cu in-jinerul... Îi cunoști pe ține? Necălău al fostului grădjar Șotîng. Nu știu cum făcu împelățul, că în căzu un bulgăr, nu prea mare dar ține mic, pe laba piciorului. Acum îmbă șonic-șonic...
 — Îi știu, întări Zăican. 4-am vă-zut și eu cu piciorul scînd. Dacă am fi avut spital, se puteau pune oșoatole la loc. Mama zicea că nu s-zdrobie. Numai desăcule din înche-luții. Eu la tras ea bînișor, le-a uns, le-a legat, dar vezi, pentru dre-sură de-asta o de lipsă hirug cu meșug șinume.
 — Ce-i ăla?
 — Doctor...
 — Te-ai găsit!
 — Lambe, tu nu ești petrelean, dar nu cred să-ți fie tot una ce se-știm-pînă în satul ăsta. Greu își dai în oameni brăcinari, de cînd ne-au potolit domnișii industriașii. Multă dreptate avea Anuța lui Slugoi!...
 — Adică, cum?
 — Iacă! Curții! Mihai și Rusa lui. Au vîndut tot, acum patru ani. Poate chiar c-ai mai mult de a-tunci. Cînd s-au văzut cu pumnii plîți de bănet, crezură că lumea e a lor. Ea, ce să mai zici! Începuse să se poarte ca o grofă!... Nchib-zuși! Au băut, au limbovit, i-a mîinșat și un nebreble de vîlecan — și iată! acum înapoi la Petrița... Dar cum? Nu tu căsu, nu tu p-ă-mînt. S-au băgat la mină. Ea jos, el la pădure. Unde or fi durmind, Dumnezeu știe...
 — Oameni proști, Radule. Nu trebuia să vîndă la șofletai nici o palme de vin.
 Zăican dădea, Lambe se gîndea la pîmîntul lui, adică al Linei. Ce-l-ar mai vîndea... De aceea, simțindu-se cu musca pe căciula din suflet, adăgă:
 — Unii și-au făcut soacotă bună,

se strecoară peste. Băieții dă să se răzice în grabă, dar nu mai are putere. Un mîin de coteag îl pătrunde în mîin, arecile începe să-l vîrșe. Mîna bote să-l apără potolă, ochii i se împănăscă. Fîlop se lasă moale, își scapă rînga, scînce o to-porișca în tot corpul și vrea să o doasă. Îi se pare că prin vis că o sălă pe palme lui din colone, încor-purat de nevesta și copil, parci îi den ajutor să nu se încece cu în-ghețarea care o intrat pe gîlbeșul ce-lăță.
 Gazele au început să se ridice spre tavan. Pîlăntul înălțător din lămpă-șii otolă primedea. Vîntul că Fîlop nu mai mîșcă. Zăican și Lambe se reved la colorul de jos. Și-au mîșgat cîrpe la nas și la gură, se pleacă în genunchi și trag de picioarele bălășului care abia mai dă semne de viață. Îl scoț din bîrlog, îl saltă pe picioare. Îl țiră spre galeria de apă, apoi la gura rostogolu-lui. Pe acolo pătrunde un curent de aer proaspăt, venit de sus, de la serșirea artificială făcută cu mașinile de vînt.
 Cu capul scînzat sub gaura rostogolului, Fîlop începe să respire. Inima îi se înșește. Ochiul i se limpezesc. Simte însă arsură pe gît.
 — Apă! șoptește minere!
 Mîin prietene îl susțin capul, altele îi dau să soarbă din bîdor. A scăpat!
 — Mulțamu-ți, Doamne! se lăchă-n Lambe ferucit că ortacul s-a în-tors din drumul dăcîi venicie.
 — ...apoi am simțit cum cobor în mormînt... în mormîntul meu. Verșe meg ad isten ext akęyętlen ronda elete!).

— alții pleacă. Noaptea de decem-ber se îndărăștea locuții. Doar departe, spre culmea care ascundea Așelul, mîșca un fir vîntuș, vestind o noată zi de monci.
 Radu rămase multă vreme în adă-stura, răzîmde de zădul lămpăriei. Strîngea sub mîinca trupul micuț al Fetiței numărul 13 care încă dor-mea.
 Mama Fetiței fără nume nu se ivi de nici unde. Radu lășă vorbă pazznicului, mecanicului și de co-ștăle, macaragului — și porni spre casă. Copila dormea liniștită la piep-tul lui.

Închisă să înșăgi. La gura pu-țului Ferdinand așteptă un cîin de apă și mureș lor, șevre-șele minierilor. Untereșeg, Urray, Săncu și Pălean. Pîncăni lui Jovică Muntean lășeșca. Erau plecați din sat. Mama — la curtea potolăi din Cîmpoara. Tatăl — la săfă de potolă pe stradal scîndire Dera și Sibă.
 Vîntura lui Nagy Peter s-a pîngul pe un bînt de lenin din lăța săfă de apă. Anuța Slugoi o mîngăia fără vorbe. Ce ar fi putut să-l știe? Din cînd în cînd Anuța ridică brațele spre cer și scăba un blestem.
 Spre petru maștrul timpur Ză-nkop adase într-o cîră cînd scînce Patru mări și unul mic. Numai c-oc scînce? Normal sau strînc mic? Care din copii va fi scăpt cu viață? Erzsebet primeșu puzeri: Gyuri! Săncu Barbara!, adu-mă! țesă! Doar pe el îi mai am...
 Peste un ceas colivia aduse la suprafață cele cinci scînce, unul peste altul. Erau cu capacele închise, bă-tute în culie grele. Pe capacul fiecărui scîncu se afla lipită cîte o hîrtie: Pălean, Urzuly, Szăbo, Untereșeg. Pe scîncul cel mic era lipită o hîrtie mai mare, cu două nume: Nagy Gyuri și Jovică Muntean...
 Însoțitorul lumări că trupurile celor patru bărbăți fuseseră găsite în-grele, în parte carbonizate, dar în-tregi. Numai cranțiile erau descîr-nate. Din trupușoare celor doi copii nu se aflară decît fărîme de oase resturi de vestiminte și cîțiva nasturi. Explozia se produsese deci în preaj-ma lor. Nu înțeleguse de ce. Băieții erau prea mici, așa că nu putea fi vorba de țigăre...
 Scîncile nu fură predate familiilor. Un funcționar de la direcție veni să le sigileze. Urmașii nu trebuiau lă-sați să forțeze capacele și să vadă grozăvia dinăuntru...
 Nicolae Deleanu

— Fetiță, fetiță mică!
 2) Bat-o dumnezeu de viață cruntă și murdară!
 3) Sîntă fecioară!
 4) Dulce și bunul meu dumnezeu!

— Și postramă... fîță! Îi înțără-te omulețul și-și sugă buzele în chip de admirație pentru postrama locu-lui.
 — Și — continuă omulețul pe a-celăși ton vesel — mneata, tătăle, ești chiar din Focșani sau de prin împrejurim?
 — Ba, chiar din Focșani!
 — Și înu ăsta... Mătehe?
 — Tei din Focșani!
 — Și l-ai adus barem u-o dami-geamă?
 — I-am adus două. Le am la ho-tel.
 — La ce hotel?
 — La „Griboșta”.
 — A, la Griboșta! Mai e acolo Cîrnu? Cîrnu portaru?
 — Na, știu.
 — Așă, n-ai de un șă și ști. A cam făcut-o de oale Cîrnu.
 — Te pomeniți că l-a pus pe verde! Bătrînelul ridică din umeri, a ne-știință.
 — Și să vezi drăcle! mulțerea lui, Săfîca — a cu gura cîi o gură — pretinde că n-are nici o vînd Cîr-nu!... Ce zici?
 — De, știu eu?
 — Așă, n-ai de un șă și ști! Da pul mîna-n foc că înu mneata-știe! Tot orau — măcar c-ai mara-știe! Cîrnu ăsta e vesel... Ce mai pramătie! La Focșani aveți hoteluri?
 — Cum nu? Aveți!
 — Fînu ăsta... Mătehe... te a-șteaptă?
 — Ște că trebuie să viu — da' c-am venit nu știe!
 — Are copii?
 — Are!
 — Te pomeniți c-ai și bîntă?
 — Nu! E tîndă!

— Să-mi dai un șă și ști! A cam făcut-o de oale Cîrnu.
 — Te pomeniți că l-a pus pe verde! Bătrînelul ridică din umeri, a ne-știință.
 — Și să vezi drăcle! mulțerea lui, Săfîca — a cu gura cîi o gură — pretinde că n-are nici o vînd Cîr-nu!... Ce zici?
 — De, știu eu?
 — Așă, n-ai de un șă și ști! Da pul mîna-n foc că înu mneata-știe! Tot orau — măcar c-ai mara-știe! Cîrnu ăsta e vesel... Ce mai pramătie! La Focșani aveți hoteluri?
 — Cum nu? Aveți!
 — Fînu ăsta... Mătehe... te a-șteaptă?
 — Ște că trebuie să viu — da' c-am venit nu știe!
 — Are copii?
 — Are!
 — Te pomeniți c-ai și bîntă?
 — Nu! E tîndă!

— Să-mi dai un șă și ști! A cam făcut-o de oale Cîrnu.
 — Te pomeniți că l-a pus pe verde! Bătrînelul ridică din umeri, a ne-știință.
 — Și să vezi drăcle! mulțerea lui, Săfîca — a cu gura cîi o gură — pretinde că n-are nici o vînd Cîr-nu!... Ce zici?
 — De, știu eu?
 — Așă, n-ai de un șă și ști! Da pul mîna-n foc că înu mneata-știe! Tot orau — măcar c-ai mara-știe! Cîrnu ăsta e vesel... Ce mai pramătie! La Focșani aveți hoteluri?
 — Cum nu? Aveți!
 — Fînu ăsta... Mătehe... te a-șteaptă?
 — Ște că trebuie să viu — da' c-am venit nu știe!
 — Are copii?
 — Are!
 — Te pomeniți c-ai și bîntă?
 — Nu! E tîndă!

— Să-mi dai un șă și ști! A cam făcut-o de oale Cîrnu.
 — Te pomeniți că l-a pus pe verde! Bătrînelul ridică din umeri, a ne-știință.
 — Și să vezi drăcle! mulțerea lui, Săfîca — a cu gura cîi o gură — pretinde că n-are nici o vînd Cîr-nu!... Ce zici?
 — De, știu eu?
 — Așă, n-ai de un șă și ști! Da pul mîna-n foc că înu mneata-știe! Tot orau — măcar c-ai mara-știe! Cîrnu ăsta e vesel... Ce mai pramătie! La Focșani aveți hoteluri?
 — Cum nu? Aveți!
 — Fînu ăsta... Mătehe... te a-șteaptă?
 — Ște că trebuie să viu — da' c-am venit nu știe!
 — Are copii?
 — Are!
 — Te pomeniți c-ai și bîntă?
 — Nu! E tîndă!

Unde-i strada Unirii?

— Și postramă... fîță! Îi înțără-te omulețul și-și sugă buzele în chip de admirație pentru postrama locu-lui.
 — Și — continuă omulețul pe a-celăși ton vesel — mneata, tătăle, ești chiar din Focșani sau de prin împrejurim?
 — Ba, chiar din Focșani!
 — Și înu ăsta... Mătehe?
 — Tei din Focșani!
 — Și l-ai adus barem u-o dami-geamă?
 — I-am adus două. Le am la ho-tel.
 — La ce hotel?
 — La „Griboșta”.
 — A, la Griboșta! Mai e acolo Cîrnu? Cîrnu portaru?
 — Na, știu.
 — Așă, n-ai de un șă și ști. A cam făcut-o de oale Cîrnu.
 — Te pomeniți că l-a pus pe verde! Bătrînelul ridică din umeri, a ne-știință.
 — Și să vezi drăcle! mulțerea lui, Săfîca — a cu gura cîi o gură — pretinde că n-are nici o vînd Cîr-nu!... Ce zici?
 — De, știu eu?
 — Așă, n-ai de un șă și ști! Da pul mîna-n foc că înu mneata-știe! Tot orau — măcar c-ai mara-știe! Cîrnu ăsta e vesel... Ce mai pramătie! La Focșani aveți hoteluri?
 — Cum nu? Aveți!
 — Fînu ăsta... Mătehe... te a-șteaptă?
 — Ște că trebuie să viu — da' c-am venit nu știe!
 — Are copii?
 — Are!
 — Te pomeniți c-ai și bîntă?
 — Nu! E tîndă!

— Să-mi dai un șă și ști! A cam făcut-o de oale Cîrnu.
 — Te pomeniți că l-a pus pe verde! Bătrînelul ridică din umeri, a ne-știință.
 — Și să vezi drăcle! mulțerea lui, Săfîca — a cu gura cîi o gură — pretinde că n-are nici o vînd Cîr-nu!... Ce zici?
 — De, știu eu?
 — Așă, n-ai de un șă și ști! Da pul mîna-n foc că înu mneata-știe! Tot orau — măcar c-ai mara-știe! Cîrnu ăsta e vesel... Ce mai pramătie! La Focșani aveți hoteluri?
 — Cum nu? Aveți!
 — Fînu ăsta... Mătehe... te a-șteaptă?
 — Ște că trebuie să viu — da' c-am venit nu știe!
 — Are copii?
 — Are!
 — Te pomeniți c-ai și bîntă?
 — Nu! E tîndă!

— Să-mi dai un șă și ști! A cam făcut-o de oale Cîrnu.
 — Te pomeniți că l-a pus pe verde! Bătrînelul ridică din umeri, a ne-știință.
 — Și să vezi drăcle! mulțerea lui, Săfîca — a cu gura cîi o gură — pretinde că n-are nici o vînd Cîr-nu!... Ce zici?
 — De, știu eu?
 — Așă, n-ai de un șă și ști! Da pul mîna-n foc că înu mneata-știe! Tot orau — măcar c-ai mara-știe! Cîrnu ăsta e vesel... Ce mai pramătie! La Focșani aveți hoteluri?
 — Cum nu? Aveți!
 — Fînu ăsta... Mătehe... te a-șteaptă?
 — Ște că trebuie să viu — da' c-am venit nu știe!
 — Are copii?
 — Are!
 — Te pomeniți c-ai și bîntă?
 — Nu! E tîndă!

L. Poltz

Lehanov și istoria literară

GOEBBELS TRĂIEȘTE...

(Urmare din pag. 1-a)

zale — atrage atenția Plehanov — lupta de clasă constituie unul din principalele resorturi ale mecanismului vieții sociale...

franceze, ca și a oricărei alte literaturi naționale. Desigur, referirile nu sînt puse tot fel de aprofundate...

se explică aceasta? Plehanov își continuă investigațiile pentru stabilirea noulor raporturi dintre artă și societate...

artă că gândirea umană depășește limitele unei realități date cînd printre cele, cînd printre altele...

(Urmare din pag. 1-a)

Nici noi nu am fost cruțați de atacul furibund al Goebbelșilor slujitorii ai mașinii de propagandă a cercurilor agresive imperialiste...

Oamenii din țara noastră au ascultat aceste susțineri de minciuni struțate, de scorneli nerusinate...

anticomunistă n-a avut loc. Aceasta este adevărul adevărat. Dar Goebbelșii presei burgheze apăsene continuă să născocască...

... (Caption text describing the image)

Prima chestiune a oricărei istorii a unei literaturi naționale este aceea a criteriilor pentru ordonarea materialului...

lor de producție. Spiritul „gaulois” va domina atunci spiritul „cavalierec”, în literatură ca și în societate...

„Tragedia clasică — conchide Plehanov — își continuă existența pînă în momentul în care burghezia franceză triumfă definitiv asupra aparților vechiului regim...”

Se urmărit în chip criminal aflarea spiritei. S-a urmărit în chip nebunesc stîrnirea vrajbei și a urii între oameni și între popoare...

Răspunderea noastră

(Urmare din pag. 1-a)

alte nejuste, amestecându-se chiar în această mișcare, care decenează huli-ganici, toți huli-ganici cu puțință...

noastră cîștigă în sfîrșit un mare rost social, că viața noastră îmbracă o haină de sîrbătoare, că munca noastră, înnoibată, se ample de demnități...

Lucia Demetrius

Thibaudet nu poate însă pricepe că sursa deficienței ordonării a materialului la Brunetiere provine din ruperă evoluției literare de evoluția socială...

Secolul următor aduce o nouă dezvoltare economică și, odată cu ea, ridicarea puterii burghezei. Noua clasă s'întinde asupra tuturor sferelor...

Revista „ZNAMEA” în 1937. În cursul anului viitor, revista literară lunară „Znamea”, jăgăduiește să publice un roman de Konstant Simonov...

Tratarea problemei prietăriei literare de către Plehanov nu va stimula potențialele cercetătoare și în acest sens...

Niște bilete de socoteală

(Urmare din pag. 1-a)

rei documente, era doar un fărâș de pîmînt. Nu era nici domn, nici boier. Ca el erau cel puțin cîinci milioane de țărani...

raților. Iată cum a ieșit cu socoteala, în anul 1905, fărâșul Gheorghe Floarea Ioan...

Ion Dacin, locuitorul președintelui mîcașului pe masă registrele ca veniturile, registrele cu veniturile din acest an...

Pe scurt, burghezia, în acea fază, își exprima ura și disprețul pentru „eroii artificiali” în tragedia aristocratică. Burghezia cere reflectarea „omului de condiție mijlocie”, a omului de rînd, așa cum îl concepe ea...

Revista „Druha narodov” publică, în nr. 10, un articol semnat de scriitorul M. Armen, „Despre problemele traducerii artistice”...

Articolul la care ne referim încearcă să sistematizeze problemele, grupate modalitățile de traducere în trei categorii: Prima, scrie M. Armen, cuprinde pe traducătorii „care socot impresiv necesar să păstreze în tălmăcirile particulare stilistică ale originalului...”

Articolul la care ne referim încearcă să sistematizeze problemele, grupate modalitățile de traducere în trei categorii: Prima, scrie M. Armen, cuprinde pe traducătorii „care socot impresiv necesar să păstreze în tălmăcirile particulare stilistică ale originalului...”

Articolul la care ne referim încearcă să sistematizeze problemele, grupate modalitățile de traducere în trei categorii: Prima, scrie M. Armen, cuprinde pe traducătorii „care socot impresiv necesar să păstreze în tălmăcirile particulare stilistică ale originalului...”

Articolul la care ne referim încearcă să sistematizeze problemele, grupate modalitățile de traducere în trei categorii: Prima, scrie M. Armen, cuprinde pe traducătorii „care socot impresiv necesar să păstreze în tălmăcirile particulare stilistică ale originalului...”

Articolul la care ne referim încearcă să sistematizeze problemele, grupate modalitățile de traducere în trei categorii: Prima, scrie M. Armen, cuprinde pe traducătorii „care socot impresiv necesar să păstreze în tălmăcirile particulare stilistică ale originalului...”

CUM SĂ FIM MODERNI

Discuția despre spiritul modern în literatură am impresia că gravitează în jurul obiectului, fie că-l privește prin telescop, fie că se apropie de el cu sfințită, dar și atunci în fugă, fie că, pur și simplu, refuză măcar contemplarea acestui obiect, pe care-l consideră iremediabil pierdut pentru interesele intelectuale ale contemporanilor noștri.

Întind astfel în discuție, o pară care să făgăduie un rezultat net. Dar n-am să încerc a da rezoluție, pentru că discuția e străveche (se rela de la o epocă la alta) și numai epoca poate răspunde exact întrebărilor pe care încercăm, fiecare, să ni le punem. Atunci de să mai discutăm și să nu lășăm epocă sarcina și a întrebării și a răspunsului? Cred că nu mai e nevoie să demonstrăm adevărul evident că epoca poate da răspunsuri prin oamenii puternici anorați de ea, adică prin oameni care o compun și o creează, prin oamenii moderni. Vreau să amintesc, prin această afirmație, că despre spiritul modern trebuie să discutăm din perspective moderne. De aceea discuția e posibilă și necesară chiar dacă ea a mai fost purtată de alți oameni, pe alte planuri, cu alte scopuri de detaliu și cu alte rezultate, nu o singură dată în istoria culturii umane.

Unii mai spun și azi (mai e nevoie să adaug că sint dogmatici) că un creator nu poate fi modern decât dacă și adună materialul dintr-o sferă tematică modernă. Mi se pare absurd ca critica literară să încerce a impune creatorilor de literatură o anumită tematică (și, dragă doamne, a lăcutu o singură dată). Chestiunea apartenenței moderne stă nu în abordarea temelor, ci în perspectiva din care le privește creatorul. Dar critica are dreptul (și implicit obligația) de a observa dacă autorii se orientează bine în conformitate cu cerințele contemporaneității în sferle tematiche posibile, și mai ales de a semnaliza justele sau falșiatele perspective autorului. Un creator poate să aducă trecuți la sine, să-l judece și să-l înfățișeze contemporanilor săi, judecând; dar nu e creator autentic (și nici om modern) acela care privește prezentul din perspectiva trecutului.

Dupa trirurile lacrimogene, pline de interjecții extrase din adincur pteptului, ale unui Conachi, „Pastelurile” lui Alexandru au împropățat literatura noastră și în tematică foarte bună peisajul naturii nu are absent nici din versurile lui Conachi), dar în deosebi ca concepție a poetului asupra vieții. De aici a rezultat și intensitatea lirică a „Pastelurilor” (cel puțin a unora din ele), datorită nu numai talentului, ci și prezenței lui Alexandru în contemporaneitate. Cîntecul „Pastelurilor”, tocmai aceasta ne captivă: poetul naște în noi imagini vii din contemporaneitatea lui. Dar dacă poetul X, este contemporan cu noi va face azi (și în perspectiva noastră) deși talentul cred că este principialul spiritului rector al creatorului), apologia plugului rudimentar tras de boi li vom contesta dreptul la modernitate. Nimeni nu poate dori o literatură exclusiv reortorică, (deși tendința a existat cu oarecari ani în urmă). De aici nu rezultă însă că nu avem dreptul să prețuim creatorii: să privească oriște lucru cu mintea și cu pretențiile unui om modern.

În literatura noastră cine va scrie despre orice, din perspectiva deosebită a creatorului al socialismului, va fi pentru noi un anacronic, un om perimat, cu cărți care, pentru interesul nostru de oameni moderni, au murit încă în stare de făt.

Dar nu numai atât. Putem aplauda într-o epocă în care electricităm satele, lauda lămpii cu petrol? Din această perspectivă a lucrurilor, putem observa bunaoară că proza noastră, ocupându-se, mai ales în ultimii ani, de profilul nou, în curs de transformare socialistă, al satelor țării, a obținut succese. Cu toate a-

cestea, proza noastră neglijează simplită aspectul citadin al țării, ca și cum construirea socialismului, împingând mecanizarea, industrializarea, n-ar însemna și urbanizarea. Slim, de pildă, că azi în U.R.S.S. multe sate sînt numai nominal localități rurale, de-a-mîni condițiile de viață fiind pe de-a-niregul urbane, iar agricultura mecanizată, de fapt o nouă ramură industrială. Și la noi se tînde către o asemenea urbanizare a satelor; totuși nu avem încă o literatură citadină pe măsura aspirațiilor și realizărilor poporului. Nu mai sîntem de mult o țară „eminamente agricolă”. Caraceler modern al înfăptuirilor noastre impune o literatură corespunzătoare care încă ne lipsește.

S-ar putea crede însă că, spunînd acestea, eu susține eliminarea din literatură, de pe linia generală de dezvoltare a spiritului nostru modern — a preocupărilor bunaoară față de vechile aneale agricole, azi în dispariție, să zicem plugi lui Alexandru. Nu este așa. Și azi vrea să povestească, în legătură cu aceasta, o întâmplare petrecută acum cîțiva ani într-o redacție la care am fost marior. Un tânăr poet adusese un sonet, intitulat „Boii”. Poetul voia să de o replică celebrului sonet „Boii” al lui Giosuè Carducci. Poetul italian (finit țară țară, grupate pînă la pasăre, de Dujice Zamfirescu), creștea un tablou agreat în care boii trozează în roștru, ca stîmpan ai câmpiei (al muncii agricole). Dar și-n grupul poet român făcea să trozeze un grup de tractoare, simbolizînd astfel fugea împotriva boiiilor detronat, care mergea jalnic (nu autoprotecție ca la Carducci), la marginea câmpiei. Numi propun să dîncat dacă sîntem într-unul poezii romine era bine sau rău scrie. Redactorul l-a dat înși țării lui această replică antologică: „Tractoră, dumneașă contrazică politica noastră economică. Noi mai avem nevoie de boii?” — Proșter cîntecilor e similitudă: cine n-avea spirit modern, Carducci (care și-a scris sonetul în a doua jumătate a vechii țării), și n-ai poezii romine sau redactorii.

Nu înseamnă că nu e modernă nici chiar scrierilor care și alege o temă dintr-o lume cîi de vechi. Aci e o chestiune de perspectivă asupra lui mai vechi. Nici Mihail Sadoveanu, scriind „Nicoară Peșcovă”, nici Bogdan Făst, scriind un roman despre răscoala lui Ștefan, nu sînt moderni.

Scrierilor apăsate de spirit modern își asociază orientarea cu aspirațiile de progres ale omului (contemporan. Revista „Proșterea” a lui Mihail Kogălniceanu era izvoacă dintr-o aspirație modernă. Cenzura apăsătoare feudalității descompuse, dintr-un act de autoprotecție împotriva spiritului modern ofensiv, a suprimat pînă și acest titlu: „Proșterea”.

În discuția purtată ad. în „Gazeta literară”, s-au făcut unele comparații de pildă între cele două romane, cu oarecare tendință asemănătoare: „Clocot vechi și noi” și „Evigina Odiei”. Cred că aci lucrurile sînt clare, anume fiecare din aceste romane a corespuns tendinței de afirmare a spiritului modern, în epoca respectivă. Dar nu asemenea comparații ne vor apropia de lămurirea problemei pe care o discutăm.

Spirit modern are scrierilor care, ideologic vorbind, aparține la chip net epoci și clasei în ascensiune, adică reprezintă idealurile acestei clase și le manifestă în opera sa. Dar sînt unele cărți, scrise azi sau acum două-trei secole, pe care le citim cu sentimentul că care privea Cezar cursul rîului Arar. În „Comentariile războinului cu Galii”, Cezar zice: „Este rîul Arar, care curge pînă teritoriul Haeduilor și al Segamior în Ron, cu o înclinație de necrezut, așa că nu se poate distinge cu ochii în ce parte curge”. O scriere care nu și în ce parte curge, oriște calități stilistice ar avea, piere nu numai pentru posteritate, dar și pentru loți contemporani.

ei moderni. Mesajul autorului ei nu vede și, oricît m-ar ocări estești puri, trebuie să spun că cititorii autentici din toate vremurile așa au fost: dornici nu numai de a se delecta, ci mai ales dornici de a afla ce spune autorul. (Fieci, pentru că mesajul să distîghe ecou, autorul arîși are grijă de felul cum o spune, căci și fără asta cartea nu și va putea propulsa mesajul).

Cred că ar fi necesar de precizat, paralel cu aceasta, o chestiune legată de terminologie: pe care unii participanți la discuția noastră au mai pus-o deși în treacă Anume, că nu se poate face confuzie între noțiunea „spirit modern” (sau „modernitate” cum au zis unii) și „modernism” (mă refer la curent). Moderni sînt reprezentanții concepției — progresiste — a clasei în ascensiune, care au conștința acestei ascensiuni și o re-

In legătură cu controversa despre spiritul modern

fiică în operele lor. În timpul avensimului clasei. Modernismul însă, considerat curent literar, la noi de pildă, atunci cînd a corespuns întocmai me nini sale de a încerca să scoată din limpa literatură burgheză care și terminase mesajul și nu mai avea nimic de spus, nu făcînd decît să reflecte încă voința, autotim și necritic, fără de înțelegere a clasei sale, a burgheziei. Literatura feudală însă de dezvoltat spirit modern nu mai putea fi în afară de clase burgheză, ca și în noua epocă istorică, ca și în clasa țării era nouă în ascensiune. Modernismul era un curent reacționar (chiar dacă critica impresionistă, de pildă E. Lovinescu, înase drept modern și pe unii creatori care revoluționaseră într-adevăr, pe baze stilistice, cultura burgheză, ajunși la ca pildă paterilor, ci și intrinsecă a al modernității și o perspectivă modernă în literatura națională intrată într-o fază de stagnare.

Fieci că intrinsecă spiritului modern în literatură aduce după sine și revizuirea anealelor de lucru ale scriitorilor. Dar aceasta din urmă e un derivat. De aceea greșim dacă confundăm — cum au făcut unii — spiritul modern cu realismul. Byron a fost realist, ci romantic, dar a fost modern. Nu se pot confunda două planuri diferite o concepție despre viață cu metoda de afirmare a acestei concepții. Scările, curentele metodice de creație sînt rezultatele ale spiritului modern sau retrograd.

Trebăie însă spus că nici calificativul „modern” nu este un dar etern, un „loc de veș”: ca la clasa (foarte relativ și acio). El se acordă, nu eternității, ci epocii. De exemplu, romanul grecesc al lui Longus, „Daphnia și Chios”, aducut în prim plan vîlta țării, inițial a sentimentului, era, față de Homer, modern.

Nici genul, nici modalitatea de creație nu creș și sînt decisive în acest sens. Poetul sovietic A. Tvardovskî a scris „Jara Muzariv” (pîrcă ci oltorul romin o cunoaște într-o traducere foarte puțină), care este o epoe în adevăratul înțeles al cuvîntului (pe linie homerică) și nu ceea

două elemente care se neagă unul pe altul, ci care se continuă unul pe altul. Ce e azi modern, miine va fi tradițional și acesta în chip ireversibil. Inovația nici nu poate exista fără să se alimenteze din tezaurul tradiției. Altminteri ajungem la proletcultism. Nici nici revirimentul tradiției ca atare, bunaoară a păgînismului idealizat în formele lui primitive, în epoca electricității și a radiofoniei, nu corespunde chemării artei. Atunci sîntem la așa numitul „tradiționalism” (de pildă, cel „gîndirist”) pe care-l practice Nichilor Craiine.

S-ar putea spune, la urma urmel, că orientarea spre spiritul modern i o dă artitului în primul rînd talentul său. Talentul autentic e întotdeauna asociat inseparabil cu înțelegerea nevoilor moderne ale societății și, mai mult, cu capacitatea de a preciza, de a contribui la cristalizarea și dezvoltarea spiritului modern al epocii.

Iar controlul caracterului modern al unei opere de artă se exercită de cele mai multe ori imediat, de către contemporani. De aceea nu e deloc valabilă recomandarea pe care mi-o făcea acum vro două decenii, în liceu, un profesor (elev al lui Pompiliu Elizade), de a nu mă cîi pe scrierilor în viață. El ne spunea că, de vreme ce tot literatură e candidată la eternitate, este mai bine să așteptăm ca un scriitor să moară, pentru a-l cîi în întregime. Dacă urmasul acest săi ridicul, s-aș fi cunoscut atunci opera lui Sadoveanu, Arghezi, Brebanu, Camil Petrescu, Bacovia, ca să nu enumer decît cîțiva romini.

Discuția despre spiritul modern în literatură și în artă e, într-adevăr, străveche, dar acicidăm imităli. Ea trebuie pusă la început de epoci, chiar dacă, redus la ultima lui esență, conflictul între nou și vechi intră în inovație și tradiționalism. Este acio, fiecare epocă are ale arte ale acceptă după pe care o dăce pe alte câmpuri de bătălie, cu alte scopuri, în numele altor idealuri și pentru afirmarea acestor mesaje.

Tocmai aceste lucruri e menită, cred, să le prezinte discuția noastră.

Victor Kernbach

DEFINIRE

Au fost odată-n mine haos și nouri destui, Am fost ca pămîntul în tinerețile lui. Vulcanii nu mi se deosebiră încă De munții cenușii și de stîncă.

Nu gîiam deosebi noaptea și soarele, Mlaștinile se-mpreunau cu izvoarele, Mă zguduiau cutremure, și munții — obeliscuri! Mi se făceau mări — și mările piscuri!

Dar ai venit tu, Partid neînfrînt, Asemeni întîiului om iscat pe pămînt Și vulcanii mi s-au ales de o parte Iar de alta munții și stîncile moarte.

Mi-ai arătat care-s beznere, soarele Mi-ai despărțit de mlaștin izvoarele, Și deodată totul a fost frumos de nespun Cerul albastru mi l-ai pus sus.

M-ai învățat să zîmbesc, să-mi aprind torțele Să-mi înțeleg nemirea și forțele. Au fost odată-n mine haos și nouri destui Am fost ca pămîntul în tinerețile lui.

Fără tine, Partid — ce cu fericire mă sameni, Aș fi ca pămîntul fără viață și oameni, Aș fi haos și înfucime Sau poate nici n-aș exista fără tine!

Rusalin Mureșanu

EXPOZIȚIA PICTORULUI ȘTEFAN CONSTANTINESCU

Două serii de acvarele (din Hunedoara și din Gura Humorului), studii de nud — în peniță — cîteva peisaje în ulei, un portret în litografie și o compoziție inspirată din „Frații Jderi” — de Mihail Sadoveanu: iată cîteva lucrări înmănușate în mica sală din Bufeuvarul Magheru, care interesează de la bun început, costurindu-ne artistul ca o pregnantă personalitate.

Nu încercăm aici să prezentăm pe Ștefan Constantinescu; opera lui se bucură de o largă cunoaștere și apreciere. Independent de aceasta, însă creșterea înfrășturilor unui astfel de scriitor în apărute foarte dificilă.

Ceea ce s-a vrea să sublinieze cu prețioasă deschiderii acestei mici dar prețioase expoziții este că Ștefan Constantinescu, artist multilateral, care a abordat cu egal succes fresca, mozaicul, panoul de ceramică, ilustra, acvarele, desenul, litografia, ilustra-

ția, alifud, rămîne prin excelență un pictor de compoziție monumentală. Simțul viguros al armoniei elementelor compoziționale este prezent în tot ceea ce creează artistul, chiar atunci cînd este vorba de notații pe un carnet de schițe.

Splendid regizor al luminii și umbrel, consecvent viziunii lui proprii bazate pe construcție și planuri mari, Ștefan Constantinescu domolește vulcanica erupție a spectrului solar, sintetizînd cu laconism gama coloristică. Acest laconism al culorilor, creat printr-o paleță intenționat redusă, foarte echilibrată, menită fie să sugereze, fie să sublinieze acolo unde este nevoie, nu sârcește cîștii de puțin realitatea, ci o creează din nou, transpunînd-o, interpretînd-o, cu mijloace proprii. Peisajele expuse sînt pătrunse de suflu epic, foarte propriu pictorului, viziunea naturii Humorului, a tîrgului din Hunedoara, a șantierului uzinei, sau imaginile unor bijuterii ale artei noastre vechi, cum sînt bisericile pictate din Voroneț sau Humor, cu toată aparența lor de notații fugare, exprimă simțămînte puternice, mergînd uneori pînă la patetic.

În compoziția inspirată din romanul marele nostru scriitor — care de altfel face parte dintr-o vîltoare serie de ilustrații pentru „Frații Jderi” — maturitatea echilibrului compozițional, măiestria armonie coloristică n-l prezintă din nou ca pe unul dintre cei mai de frunte artiști ai țării noastre. Amplora compoziției te face să-ți uși dimensiunile reduse: te poți cu ușurință crede în fața unei mari picturi murale.

Mica expoziție a lui Ștefan Constantinescu a bucurat pe iubitorii de artă. Ea nu poate reprezenta însă nici pe departe imaginea posibilităților artistului. Creația lui variată, dar îndreptată mai ales spre marea pictură murală, nu este îndeajuns cunoscută mai ales generalilor tinere. Din păcate, mare parte din operele lui s-au pierdut: create pe porții unor expoziții efemere, compozițiile lui Ștefan Constantinescu au fost distruse mai toate la dărîmarea pavilionelor respective, deși, cu puțină grijă, ar fi putut fi păstrate pînă la găsirea unui spațiu corespunzător, unde să poată fi montate definitiv. Socot organizarea ei ca o datorie a forurilor de resort.

P. Constantin

DELIMITĂRI

Acasta e pămîntul nostru. Nu am făcut schița acestor ape și munți. Care mînjești cu vînzătoare săruturi fața adevărului. Acesta nu poate fi pămîntul tău, corupătorule, Care încerci să deviezi corabia noastră către naufragii. Nu. Noi nu ne-ngrămim în fața dușmanilor. Noi nu vom îngădui să se surpe barzonia construcției. Și nici să amușine prietare coloanele frînte Căpeana teroarei și a măcelului. Necinstea și abaterrea ne găsește uniți în împotrivire. Pierderile grele ne găsește uniți în durere. Dar nu vom cunoaște nici cînd cuvîntul acesta: deceptie. Și nu vom cădea nici cînd în delirul funest al descurajării. Nu. Acesta e pămîntul nostru cel nou. Noi am făcut schița acestor ape și munți. Frumusețea vîltoare va fi semnată de noi.

Nina Cassian

„Vrăjitoarele din Salem”

„Vrăjitoarele din Salem” ne conduc în fața unei tragedii impresionante, compusă cu mijloacele proprii dramei moderne. Faptul de la care pornește piesa lui Arthur Miller aparține secolului XVII. Nu ne găsim însă în fața unei drame istorice. Autorul n-a intenționat să însuflețească pur și simplu documentele abominabile ale terorii dezlănțuite de puritani cu secole în urmă. În ciuda costumelor de epocă, pe scenă se discută despre America de azi. John Proctor eroul principal al piesei, este un american de mijloc, deghizat stîngaci cu ajutorul unui costum pălăui de mureu. Este interesant de observat că într-o piesă în care poziția din perspectivă deosebită a personajelor negative se notivise cadrulul de epocă, precizîndu-și parca esența cugetării lor inapoiate. S-ar putea spune că în piesă trăiesc alături nemernicii din veacul XVIII-le și oameni luminați ai timpurilor noastre, intr-atît se identifiă profilul moral și ingustimea de vederi a vice-governatorului Danforth cu urmașii săi din F.B.I.

Un grup de oameni cinstiți, fermieri de treabă, soliciții o viață întreagă mai mult de soarta mîntuirii lor de cartofi decît de disputele ideologice. Sint puși — pe neașteptate — într-o situație dintre cele mai dramatice. Ei au de ales între viață și adevăr. Dacă vor accepta public ideea existenței vrăjitoriei se vor putea întoarce la treburile mărunte ale gospodăriei lor; dacă se vor încăpățîna să asculte de cugetul lor drept și simplu vor pieri. În fond, vîntorii de vrăjitoare intenționează mai puțin să lichideze vrăjitoria decît să facă credibile pericolele curselor întinse de diavol. Miller s-a referit evident la intențiile propagandistice ale vîntorii de „mgi”. În decătorii vorbese mai puțin de dumnezeu decît de diavol, chiar dacă în sens negativ. Acuzajii sînt îndemnați nu să recunoască existența lui dumnezeu (lucru cu care fiecare s-ar fi împăcat). Ei sînt so-mați cu vehemență să mărturisescă că l-au văzut pe diavol, să confirme — așadar — forța miraculoasă a infernului capabil de cele mai ciudate tranzații și mirajii. Turnura propagandistică explică zelul infri-coșător al judecătorilor și — mai ales — propozițiile nefirești pe care le în procesul vrăjitoarelor din Salem. Piesa lui Miller este esențialmente politică. Ea se așează, firește, pe poziția cetățeanului simplu care respinge caracterul absurd al campaniei anticomuniste și antidemocratice.

Izvorul tragic al dramei — se află tocmai în caracterul ireversibil împotrivirii eroilor puri de felul soților Proctor. Ei conștință cu disperare că nu au decît un singur răspuns de dat în fața dilemei teribile, abjurarea cinstei sau cîștigarea unei vieți de minciună. Vice-governatorul, judecătorii, fermierii răzbuțitori de felul lui Putnam joacă, în această tragedie modernă, ca a-postoli ai ignoranței, rolul nefast al des-

CRONICA DRAMATICĂ

nului din vechile tragedii. Sufletele întregi sînt supuse chinului cumpălit al renașterii la cîntec de om. Spre diferință de eroii antici ei pot însă să cadă la înțelegere cu destulă, ceea ce comunică victimelor, odată mai mult, caracterul artificial și neobișnuit al soartei impuse de judecătorii fanatici.

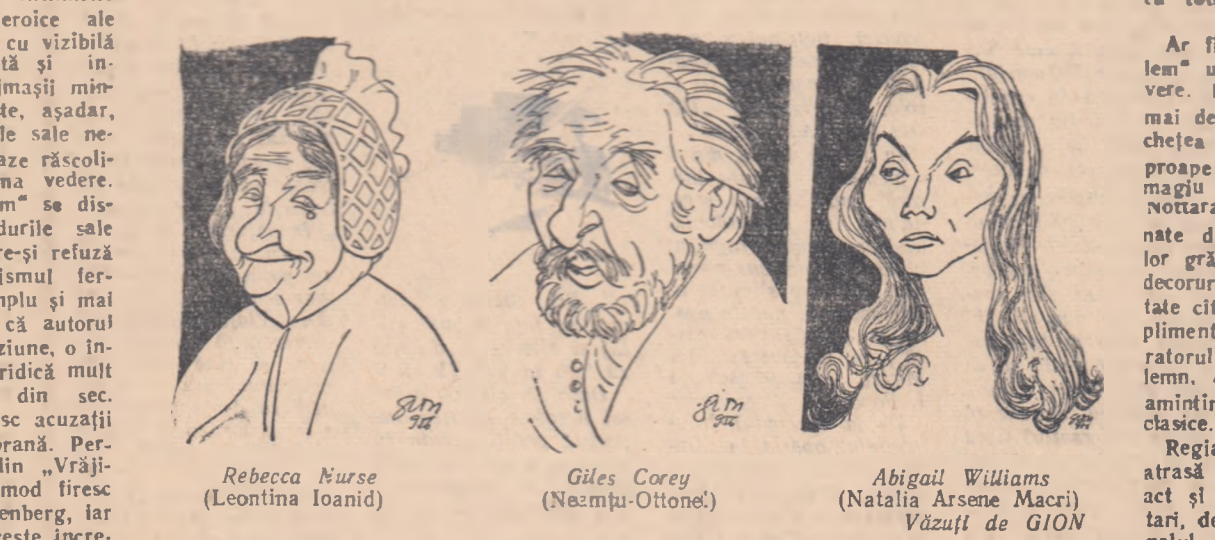
În piesa lui Miller înverșunarea puritană este înfățișată deplin de către vice-governatorul Danforth, firă trufas, mimînd zelul religios și trecînd abii peste dificultăți. Sub trăsăturile sale rigide, abia se poate ghici înfrîngerea și indoliele unui servitor zelos al carzei îndobitocirii oamenilor, cauza supunerii lor față de autoritatea bisericii puritane. Danforth îndeosebi atît de hotărît și intrantent este evident incomodat de frumusețea morală a Rebecca Nurse, de cuvintele limpezi ale lui John Proctor, de ura contrăstare a lui Giles Corey. Intințirile dintre Danforth și personajele eroice ale dramei sînt construite de autor cu vizibilă grijă pentru pronunțarea perfectă și întregă a mesajelor rostite de vrăjmașii mincunli și nedreptății. Danforth este, așadar, conceput mai mult liniar, vîltimele sale nevinovate își desoperă însă în fraze răscolitoare adinjmii nebanuite la prima vedere. Tragedia „Vrăjitoarelor din Salem” se distîghe astfel mai ales prin acordanțele sale eroice. Este dramă eroică, care și refuză însă implicățiile romantice. Eroismul fermierilor cinstiți este mai ales simplu și mai cu seamă aspru. Apare limpede că autorul a împrumutat eroilor săi o clarviziune, o înțelegere a sensului vieții care se ridică mult peste posibilitățile Proctorilor din sec. XVII. În piesa lui Miller vorbesc acuzații proceselor din America contemporană. Personajele cu identitate istorică din „Vrăjitoarele din Salem” foloseșc în mod firesc replici și gînduri ale soților Rosenberg, iar în liniștea Rebecca Nurse se ghește încrederea în biruința adevărului, proprie lucrătoților luminați.

Există încă o categorie de oameni care populează piesa lui Arthur Miller și pentru care autorul a compus arîi dintre cele mai felurite, acordînd nuanțele cu meticulozitatea severă care pară să-l caracterizeze. Este vorba desigur de cei înspăimîntați, despre cei care plîsesc, în fel și chip, tribuit rusinos fricii. Ne referim la acea parte din paritura piesei închinată anume învinșilor. A. Miller a scris pentru acșii eroi lamentabili rînduri triste, covîrsite de ură și dispreț, judecîndu-și pe timorați cu un vizibil discernămint, „Uneltelor” care se abrutizează cu alcool, de felul temerierului Harlick,

Vrăjitoarele din Salem

(Teatrul C. Nottara)

autorul le acordă o compătimitere pe care nu avem cum să ne regretăm. Pastorul Parris care dezlănțuie întreaga „alacere” de teama pierderii postului său, este redos cu sărăraj și simțămînte meschine, rusgătoare. Frica îl dictează lui Parris primul pas spre minciună, frica îl îndeamnă în ultimul act să facă apel la clemența lui Danforth. Miller a acis consecvent în Parris eroua tresărire omenească, înlocuindu-l cu convulsivile fricii, care-l urmăresc neînecat. El se teme de obște, de servitori de victimile tribunaleului de ombra sa vespic ne-liniștit. Un adevărat civinet al fricii dezlănțuite îl alcătuiesc grupul de frici conștinți de Abigail Williams. Abigail se deosebește substanțial de întreaga populație a

dramei. Prezentarea pe care i-o face autorul în text este desu de laconică: „de șaptesprezece ani — foarte frumoasă, orfană, cu o mare dibăc, un o nemărginit sete de viață, o nepotolită foame pentru plăcerile care i-au fost refuzate. Istețimea o așază pe deasupra fetelor de seama sa, pe care le conduce cum vrea, cu îndemînarea care-l caracterizează pe adolescenții care devin șefi absoluți de bandă. Cuprînsă de teamă la descoperirea încercării sale de a face vrăjii în pădure, Abigail se lansează în născocirea întințirilor cu diavolul cu o înrețecă care conține nu numai setea sa de răzbanare, dar și pofta nebană după aventuri nemăijvaze. Miller nu disprețuiește valoarea contrastelor puternice. În actul III grupul Abigail pune în joc întreaga sa măiestrie diabolică în confruntarea deschisă cu acuzațiile răsunătoare ale lui John Proctor și Giles Corey. Contrastul dintre jocul perfid al fetelor și puritatea simplă a celor doi fermieri se urcă la o asemenea intensitate, încît autorul a simțit imperativul unei concluzii în finalul actului. Hoțărîrea judecătorului Hale de a dezavua tribunalul răspunde unei necesități evidente. Trebuie subliniat că procedeele este relat pe un plan mai subtil în ultimul act. Apoteoza martiriului celor cinstiți se deslășoară în atmosfera falimentului moral al ucigașilor. În vreme ce John

Vrăjitoarele din Salem

Proctor urcă spre spînzurătoare, orașul află că Abigail a fugit din oraș ca o hoată de rînd, urmărîta de groază răspunderii pentru crimele sale. Aceași groază poate fi deslușită în privirile lui Danforth și ale lui Parris care asistă covîrșii la spectacolul grandios al sacrificiului eroic în care se supun Rebecca Nurse și Proctor.

„Vrăjitoarele din Salem”, piesa lui Arthur Miller, condamnă cu asprime egală crimele vînturilor de vrăjitoare și slăbiciunile celor care se declară învinși. În climatul Americii de azi, care cultivă pe plan larg opreștirea antipopulară, piesa lui Arthur Miller capătă proporțiile unei excepționale tragedii. „Vrăjitoarele din Salem”, acest poem sobru despre măreția omului și frumusețea adevărului, face cunoscut publicului nostru pe unul dintre cei mai de seamă dramaturgi moderni, într-un mod cu totul remarcabil și surprinzător.

Ar fi dorit pentru „Vrăjitoarele din Salem” un spectacol sobru, în linii aspre, severe. Piesa lui Miller își păstrează cele mai de preț comori în simplitatea și franchețea replicilor, în întocmirea limpede, aproape brută, a situațiilor. Cît dinții o magiu cu privire la colectivul Teatrului C. Nottara, troupea adresat acorurilor semnate de Tony Gheorghiu, pentru modestia lor grăitoare, pentru refuzul de a construi decoruri spectaculoase. Schimbînd cu abilitate cîteva amănunte de la act la act, suplimentul ferit decorul actului III, decoratorul a creat din bine rudimentare de lemn, cadrul aproape simbolic al dramei, amintind și sugerînd ambianța tragediilor clasice.

Regia (Sorana Coroamă) s-a lăsat însă atrasă de chemările ciudate ale primului act și a apăsat pînă la exces pe efectele tari, de „grand guignol”. Iată de ce în finalul primului act spectatorul neavertizat nu și da seama încă de intențiile critice ale scriitorului. Introdus în atmosfera de ciudățenie și groază din primele scene, publicul este gata să accepte piesa ca o dramă fantastică despre vrăjitori și vrăjitorii, nefînd ajutat de regie să distîghe, de la început, liniile complotului care se urzește. Trebuie să spunem că în crearea atmosferei de groază, Sorana Coroamă și-a dovedit incontestabilă călătîi de regizor, care atrag atenția pe bună dreptate. Actul doi și celelalte au obligat regia, prin concizia și simplitatea lor clasică, la o viziune modificată, în care groaza nu mai avea ce căuta. Sorana Coroamă a depășit remarcabil propria sa derută din primul act, convertînd

9. Mîndru

